

A nő

↳ Géczi János

A mélyzöld árnyékokban dúskáló kert sarkában, ahová egykor a kutyát temették, tücsök ciripel. A felejtésre esélytelenül igyekszem elhagyni a házat, s a nehézkesen csukódó kapuval az elburjándzott, közvetlen közletről átláthatatlan kertet magára zárom, s egyszer csak ragaszkodni kezdek hozzá, mintha egyetlen éjszaka eredményeként tulajdonom lehetne, beleszagozolok a kőfalon át az utcára átvetődött televíziószobába, s hangosan kimondom, kintartok a szálláshelyem mellett, holott hajnalban döntöttem el, a nehézkes álom nyomán, szállodába költözök vagy legalábbis másik, a munkahely által felajánlott helyre, ahol majd, mintha igazi, sportszattyorral érkezett, néhány nap múltán gyorsan szedelőzködő, tovább is álló utazó lennék, nem ébred semmiféle viszonyom az elalvás előtt megszámlolatlanul hagyott szobasarkokkal, a vártornyokkal azonos magasságban kifeszült, szintiszta, reggeli égbolttal, a megfontolás nélkül áradó napfényben tündöklő, izgulékonyan mocorgó nevenincs gízgázokkal az udvaron s a verőfényben alig rezgő, a hálószobám ablaka alatt és előtt békésen terpeszkedő bambuszokkal, ahol reggelim elfogyasztása közben megfontolások nélkül szemlélem a makulátlan asztalkendőt, a vastag, üvegfalú poharat, amelybe a frissen csavart narancslevet öntöm, s a villafogak közötti széles és tisztátalanságtól mentes réseket. A természetes bambuszok hengeres törzsei előtt, megdőlt szárrakkal, szétkorhadtan az a jelentéktelen méretű andráskereszt, amelyre már éjszaka is felfigyelek, s amelynek esetlenségére a városközpontba indulásom előtt, hogy éjszakám lába nyomát kövessem, kíváncsi vagyok, s körbejárva a ház tömbjét, rá is akadok. Közepes termetű, megállapíthatatlan fajtájú eb darabjaira szétesett medencecsontja hever mellette, félig a földbe merülve s félig a levegőbe fúródva, most is, miként éjszaka, majd pedig hajnalban, zizegő, keskeny bambuszlevelek peregnék reá. Álmatlanságban szenvedvén, a sötétben, majd virradatkor, míg csak el nem némult a zúgó hang, órákig bámultam a fehéres foltot, amelyről nem állapíthattam akkor meg, gyűrött csomagolópapír, tengeri üledékből keletkezett, lekopott felületű kő, vagy egy földre rogyott s feledésbe merült ing. A gondosan és szomorúan elvermelt csontok természetét ismerem, a kemény fagyok idején a gödrük aljáról, hová elhantolták, felfelé kúsznak a földben, míg nem az egyik tavaszon eléri a földfelszínt, s a kora tavaszi, februári, márciusi virágokkal, hófényel, tőzikekkel, téltemetőkkel, szellőrózsákkal és hunyorokkal váltakozva napoznak a továbbra is hidegnek maradó, az árnyékfoltokban napközben is zúzmarás talaj felületén, hogy újabb keserűséget okozzanak akár annak, aki egykoron jószágát eltemette, akár annak, akinek saját halottja van.

A nőt, akivel azért ismerkedem meg, mivel az arcában folyton és folyton újszerű részleteket fedezek föl, a pókhálóktól és a portól ügyetlenül megtisztított szobámba terelem. Ebédidőben szólítom meg az Óváros téren, ahol az Elefánt teraszán ül magányosan a természetes, vörös kőből faragott urnát tartó balusztrád mellett, s tán emiatt tűnik fel. Ismerősnek gondolom el, ekként közeledem hozzá, s elfogadja ezt a megismerkedést. Munka után újfent összefutunk, s leviszem a völgy mélyére épült, lakóitól

évek óta elhagyott, kertközépen gubbasztó házba, ahol elszállásoltak. A gondatlan takarításra vonatkozik egyedüli megjegyzése, és készségesen adja át mindenben magát. Áthatolhatatlan távolság van köztünk, s ez megnyugtat és kordában tartja a mozdulataimat.

Hogy csakugyan érdeklődést váltok ki benne a lágytestű bogarak családsorozata iránt, amelyeknek egyetlen hazai szakértőjeként vagyok számon tartva, változékony arcát inkább érdekessé, mint elemzendővé formázza. A kávécsészéje fölé hajol, kíváncsian várja mondataimat, s ez a várakozás izgató. Arca részleteiben dúskálók, miként neki sincs egyéb igénye, a szokásosnál számottevően lágyabb szárnyfedő révén képzett állatcsoportról érdeklődik, a hajnalbogarakról, a szentjánosbogarakról, a csigavörökről és a szúfarkasokról. A farontóakról is. Hallgatok egyelőre a specializációmról, a szűzbogarakról, tapasztalatom szerint az meg-megriasztja az *Insecták* irányában mélyebben mégsem vonzódotkat, s hogy ő az egyszerű érdeklődő és a szenvedélyes kíváncsiskodó által kijelölt skálán hol helyezkedik el, miféle természetbarát, annak eldöntésével várok. A lágybogarak, nevetek asztaltársamra teljes szájjal, ragadozó lények, s testfelépítésük alapján ősiek, s ez minden részletükben megfigyelhető: csápjukon, ízeiken, szemükön, de még az életmódjukon is. Számos családdal rendelkező csoport, de léteznek köztük fajokban igen szegény, kis családok, olyanok is, amelyeknek nincs képviselőjük Közép-Európában, vagy ha van, róla ezideig nem tudunk. Amikkel magam foglalkozom, azok a *Micromalthidae*-k, fel sem vetődik bennem, hogy magyar köznevüket mondjam, ez, úgy vélem, a távolságot megfelelően jelzi, mi több, képviseli, köztem és munkatárgyam között, olyasmifélek, mint a többségükben trópusokon tenyésző, de némely fajjal a mérsékelt éghajlati övben is felbukkanó szentjánosbogarak. Jánosbogár, fénybogárka, lámpásbogárka, somolyog, belekavar régen üres kávécsészéjébe, csökönnyösen igyekszik a porcelán mélyén valamit is találni, aztán, hogy belátja, törekvését siker nem koronázza, egyenesre feszíti a hátát, kihúzza keskeny derekát, s arra kér, meséljek a világító bogarakról. Hagyom, hogy csökönnyösködjék.

A nőstények nem nagyobbak sosem, mint az ujjperc, világolnak, a bogár hasi oldalán sárga, esetleg fehér foltjukkal, a hatodik és hetedik potrohszelvény között meghúzódó zsírtestjeikkel, simítom meg rebbenő kézfejét, egyetlen érdeklődő ujjal, de hogy ne hasson szokásszerűnek, nem a mutatómat, hanem a kisujjamat használom. Ezen a szabálytalanságon fölkapja a fejét, megbillenő fejjel néz a borostás arcomba, s e pillanat elegendő is ahhoz, hogy csuklójától elkeskenyedő ujjai hegyéig megtapasztaljam a kézhatárt, s kisujjam ujjbegyével játékosan körbefussam kezét, megrajzolva annak körvonalát: végül kontúrhoz is jut e mozdulatommal. Fényszóró réteg előtt ülnek, s a sejtek anyaga a levegő oxigénjétől fermentálódik, csupán csak a sejtek tartalmát, mint pasztát a tubusból, kell kipréselni, az oxidáció menten felkapcsolja a villanyt. Eltátja a száját, annyira, hogy nyelvhegye kibukik, s hátára fordítva tenyerét a kezét vizsgálja, s illedelmes lánykaként a combjára fekteti. Kisujjam

szaporán követi a végtagra hullt, magába vonuló kezét, peremét körbenyargalja, elidőzik a rövidre vágott körmű ujjhegyeken, s közben meg-megérinti a harisnyátlan lábat. Megtapasztalom a megdermedő feszes bőrt. Rövid szoknyájának igazgatásába kezd, húzogatja a szövözetet, s érzékeli, hogy látom, miként ellenkezik kiteljesedő sorsa ellen. A hazai fajok, emelem fel ernyedt kezét, s kétségbeesett ajkam futó csókját lehelem csuklójára, kettő az, csupán kettő, s mindkettő zöldes fényű. Megjegyzem, esetükben a sugárzott energia kilencvennyolc százaléka a fény s két százaléka a hő.

Két százalék — suttogja, holott legszívesebben, arra gondolok, feljajdulna, két százalék, s újabb, az elsőnél hosszabb ideig tartom apró csuklóján enyhén megnedvesített ajkamat s a számból meleg levegőt fúvok rá, mintha csak kilelegetném, ekként is hagyjak nyomot rajta, ekként is érzékelye jelenlétemet. Érdekl-e ugyan, hogy a világító anyag a lárvában és a bábban is megtalálható, de rövid időre a frissen rakott peték is világítanak. Csábítja. Sőt, s visszahelyezem kezét a combjára, hogy már-már illetlenül huzamos időre ott feledjem széttárt ujjú tenyeremet, a teste számára felajánlott, teljessé nyitott tenyeremet, sőt! A vizsgálatok kimutatják, hogy bizonyos ideig a bogár bőségesen termelődő ürülete, vagy a szétnyomott állat pépje is lumineszkál. Így érthető, ha azok a békák, amelyek sok szentjánosbogarat nyelnek, világítanak maguk is.

Az Óváros térről a völgybe futó, meredek lépcsőn megemelt tenyeremmel tartom a kezét, s úgy vezetem. Sorfalat állnak bal oldalunkon a fák és a csenevész fűszálak, egyre magasabbra nőnek, főlibékn nyúlnak, egyre sápkórosabbaknak tűnnek, amiképpen mi fokról fokra alább süllyedünk a kőzet medrébe vajt lépcsősoron, a hegyoldalról megkaparintott éti csiga üres házat kóbor, fekete macska harapdálja önfeledten, üvegdarabok csikorognak a cipőtálpunk alatt, és az utca torkolatában óbégat valaki. A penésztenyésztő fabogár lárvája se marad el az extravaganciában, a petézn készülő gondos nőtény az ambróziagomba spórájával eni be tojócsövét, mielőtt elhelyezi petéit, a kikelő lárvák, amikor befúrnak a fába, beoltják járataik falát e spórákkal, a gombák gyorsan megteremnek, a lárvák ezt a zárt, kondicionált levegővel, párával és hőmérséklettel rendelkező csőben vastagodó bundát legelik aztán rendszeresen, karolok a hóna alá, szorítom könyökömmel könyökét az oldalához, amint megérezem elbizonytalanodását, s olyannak akarom, hogy hassunk mi ketten, mint akik összetartozóak s rossz tapasztalatokkal terheltlen kifejezetten pontosan kezdődő találkozára igyekeznek, amelytől magukat az ilyesféle találkozókon szerzett, egykori kellemetlen élmények vissza is tartják, mégis haladnak felé, igyekeznek, hogy feladattal lássák el magukat, s a szerepüket, amely erre a napra esik, kiteljesítsék.

Néhány perccel több, mint három órával később csukom be mögöttem az ajtót, s hátramegyek a kertbe, széthajtom a falra kapaszkodott borostyánok, loncok és vadszőlők visszabukó, öszszefonódó hajtásait az arcom előtt, mint trópusi dzsungelben, hatolok át a liánok között, s hogy megnyílik előttem az egyik

növényi rés, menten bezáruk mögöttem a másik, s az a néhány perc, nem több ötnél vagy hatnál, amíg a mélyudvaron áthatolva elérek a tiszafáig, amelyre a hálósobából látok, s odafurakodom a sudár bambuszokig, amelyek az éjjel az énekhangjukkal hívják figyelmemet fel magukra. Szirénhang tán, kérdem bőszén, de elhessentem a mondattól felébredő, tovairamodni máris kész gondolataimat, s beletépek az alácsüngő, borsszemnyi termésekből összeállt fűrtöktől nehéz vadszőlőhajtásba, hogy éppen így, ezzel a heves mozdulattal leplezzem le magam előtt saját magamat, de nincs megfelelő mennyiségű erőm visszakozni az indulatos lombtépésből, mániákusan kapdosom a fonnyadt, fanyar szagú leveleket, gyűlik lábam körül egyre-másra a nedvdús növényi törmelék, s máris látom, apró, fúrge hangyák érkeznek a vonzó növénydarabokhoz, szabdalják tovább és cipelik a talajon heverő kövek réseibe, a föld repedéseibe, ahol aláhúzzák, a föld alá viszik zsákmányukat, a védelmet és rejtékhelyet biztosító bolyba. A bambusz alatt, a kutya medencecsonttal és ingatag andráskereszttel megjelölt sírjánál tücsök ciripel, a magányos jószág magányos hangja kétségbe ejt.

Leülök, a válasz elől elvonulva, azonban mégiscsak rákészsülve arra, egyébként mi után kutatok itt a tekintetemmel, milyen falevelekből összenemezesedő avarszőnyeg alá nézek, terjedelmes titkokat elrejtő lapulevél alá pillantok, természetes csigák üres házat forgatom meg, csipőre szorosan tapadó szoknya alá kapkodok, arra számítok, hogy az egymás után sorjázó percekben az egymás nyomán előtoluló mozdulatok, történet, arról a gyerekről, akinek a neve beleolvad a múltba, aki az apjára akként emlékszik, hogy a nappaliban fekszik a földön, s az anyja éppen porszívózza a lakást, amint szokása, naponta kétszer, s azon a délelőttön éppen másodjára, miközben az apa, az ő rajongva szeretett apja fekszik a vastagon gyapjas szőnyegen, a szőnyeg, az a káprázatos és szüntelen porszívózott, méregdrága szőnyeg, egyetemistaként tudja már, perzsa volt s a mintája szerint az édenkertet ábrázolja, növényestől, állatostól és labirintusostól, végtére az apja ott hever a paradicsom élénk színű, tapintásoknak kedvező kertjében, és ő, a gyermek, az apja körül matat, anya, de hát ez a papa, tudom, fiam, azt hiszed, nem ismerem meg az apádat, no de halott, már miért lenne halott, édesen alszik, és élvezi a puha szőnyeg matracát, a levegőt, amely paplanként betakarja, honnét veszed ezt a hülyeséget, onnét, hogy nem lélegzik, figyelem a történetet, amely utólag reménnyel tölt el abban, hogy ráébredjek arra, miféle hangon szól a tücsök, miféle is lehet az egykor gazdája lábszáránál ugrándozva vakogó kutya, amelyre néhány további évig csontdarabok emlékeztetik a napszitta maradványokat megpillantóakat, miféle törvények szerint növeszti hol alkar-, hol hímtagvastagságúra és nagyságúra ízeit az ázsiai bambusz, s miféle módon neveli fel azt a temérdek, garda alakú levelét, amelyet aztán nap mint nap magasabbra emel, miféle az a csatakos, bőrén nőszagot viselő, ötvenhat éves férfiember, aki a kert magas ágyását egybekerítő, rakott kőfalára telepszik, és az ablakon át bebámul a szellőztetés híján rossz levegőjű, ágynemű-odorú hálósobába, s mitől,

hogy a bambusz árnyékában nevelkedett csenevész puszpáng oly áthatóan ondószagú.

Bárha a kései délutánon, mintha diákkorban a latin memoritert gyakorolnám, többször elsutogom, a nő nevére, bármennyire is igyekszem, reménykedem abban, hogy ösvény nyílik számomra a borostyánok zöldjének rengetegében, nem emlékezem. Clarus, clara, clarum, clari, clarae, clara, clarum, claram, clarum, claros, claras, clara, clari, clarae, clari, clarórum, clarárum, clarórum, claró, clarae, claró, claris, claris, claris, claró, clará, claró, claris, claris, claris? A pompás emlékezet ellenére esélytelenül dőlök hátra, belefekszem a reménytelenül felfelé növekedő gazok közé. Olyan bonyolult és sűrű felettem a levelekből összerakott lombzat, hogy nem bírok benne eligazodni, és nem nézek utána, holott lassú csapkodással elszáll a fejem fölött a lomha, fekete szárnyain élénk piros pöttyöket viselő csüngőlepke, amelynek könyvek segítségével meg tudnám határozni a fáját, a meredek csúcsán üldögélő kővárból, a felhők közüli fentről lehulló vihogás hasogatja szét karmaival a csendet, amely vihogást hangjegyekkel képes vagyok leírni, és habókos ötletként ornyergemtől a bal szemöldököm mentén a halántékom irányában elkezd araszolni egy, az arcomra hirtelenjében pottyant, bábbá, majd lepkévé sohasem váló, névtelenségében agyoncsapott hernyó.

Felülök. A nőnek, aki oly gyorsan nemesedik névtelenné, mesélem, hogy milyen messze is vagyok a világtól, másrészt akad, amihez olyannyira közel, mint körömhöz a köröm alatti kosz, hogy semmiféle útra nincs lehetőség, ha az nem a magam céljához vezet, természetesen, válaszolja, rajta hát, kapok az alkalmon én. A *Micromalthidek*, azaz szűzbogarak közé tartozó bogarak itt nem élhetnek. A család, merthogy a Szűzbogarak családhoz jutnak a taxonómusok jóvoltából, egyetlen észak-amerikai fajt, a *Micromalthus debilis*t foglalja magába. Azért érdemel említést mégis, mert egyrészt igen sok gondot okozott eddig a rovartan szakembereinek, másrészt mert szaporodásbiológiája páratlan a bogarak körében. A mindössze néhány milliméter nagyságú, lágy testű bogárka ugyancsak sokszor változtatta már helyét a bogarak rendszerében. Méghozzá nem is kis mértékben, mint az más családoknál is megesett, hanem olyannyira, hogy egyszer ide, máskor meg oda, egymástól rokonságban rendkívül távoli csoportokhoz sorolták. Ma, köszönhetően nekem, az a nézet uralkodik, hogy a *Micromalthus debilis* leginkább a lágybogár alkatúakkal rokon. Másik nevezetessége az, hogy tudomásom szerint az egyetlen bogárfaj, amely kizárólag szűznemzéssel szaporodik. A nőtény megtermékenyítés nélkül vagy nyomban eleven lárvákat hoz a világra, vagy petét rak, amelyből csakhamar kibúvik a lárva. Szűznemzéssel a bogarak más csoportjaiban is találkozhatunk, ez azonban mindig fakultatív, azaz bizonyos helyi vagy időbeli körülmények idézik elő, s előbb vagy utóbb felváltja az ivaros szaporodás. Ezzel szemben az a rovar, amelyet én harminc éve, hogy diplomát szereztem, kutatok, a *Micromalthus* mindig szűznemzéssel hozza létre utódait. Azaz az utódai mindenkor, minden belső és külső tulajdonságaiban ugyanolyanok, mint a

szülője. Ott ülök a ködben, nincs ereje a lábamnak a lépéshez, nincs erőm a lábamat lépésre lendíteni. Mondatok sátora alá lépek, elengedem a szememmel a bambuszt, el az andráskeresztet és a közepes termetű kutya medencecsontjának a maradványait, az nem kétséges, hogy erőteljes szövözetű anyagból szövött ennek a sátornak a vászna, s a vászonépitmény ugyan arra szolgál, hogy megvédjen az időjárás viszontagságaitól, az esőtől, a széltől, az erős sugárzástól, és takarjon el egyben, de ez a mondatokból egyberakott, erőteljes hatásoknak is ellenálló szövetekű sátor sűrű ködben áll, ezt a sátort szürke, áthatolhatatlan homály támasztja meg kívülről.

A megszólaló tücsök hangját üdvözlésként értem, jelzi, jó úton s jó helyre érkezem. A cirpelés a bambuszok alól a szobába is benyomult, éppenséggel meztelen hátamra telepedett, s ott ülve hol süllyedett, hol emelkedett, hol csupán mellkasom légzőmozgását követve, hol ügyeskedő testem mindenféle elmozdulását, váltakozó ritmusát, s megfürdette magát abban a kanszagú izzadságban is, amelyet saját magam termeltem, s amely hamarosan elkeveredik a nő édes verejtékével is. A közös verejték szkafanderébe öltözött, egymással elegyedő két test fölött egyetlen, ámbár végtelen cirpelés uralkodik, ritkuló és gyorsuló ütemű, diktálja a lélegzetet, ritmusát szolgáltatja az üzekedésnek, aztán, aztán, aztán, végső megoldásként jobb lábam nagy és amellet található ujjával becsippentem a nő sarkát, ahol csak jelen tudok lenni, belefeszülök a húsába, és nézem azt az ügyetlen rajzot az ágy támlája fölött, amelyet valaki korábban itt megszálló vendég kék színű örökíróval rajzolt az évet, napot, hónapot, órát, percet rögzítő számsor fölé, persze ügyetlenül, egy elfáradt test kifáradt, elernyedtt ujjával, majd odakanyarította a nevét is, és tollas nyíllal átdöfött szívet is az arc mellé helyezett, amely arc engem nagyon érdekel, nemcsak azért, mert az ügyetlenül megörökített arcban folyton és folyton újszerű részleteket fedezek föl, hanem mert a rajz és az alattam fekvő, oldalra forduló nő arca, magyarázom el magamnak, éppen akkor, amikor megszólal a padlóra vetett, összegyűrődött nadrágom zsebében pirregve a mobiltelefon, azonos.